

**Uchwała Nr XXI/143/2020
Rady Gminy Leśna Podlaska
z dnia 30 grudnia 2020 r.**

w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na 2021 rok.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 z późn.zm.), art. 4¹ ust. 1, 2 i 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn.zm.), art. 10 ust. 1-3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2365 z późn.zm.) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1

Uchwała się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na 2021 rok stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Leśna Podlaska.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i obowiązuje od 1 stycznia 2021 roku.

Przewodnicząca Rady Gminy

Leśna Podlaska

Ewa Kulińska

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Leśna Podlaska na rok 2021

I. Wstęp

§ 1

Do zadań własnych Gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie. Ich realizacja prowadzona jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych uchwalonego corocznie przez Radę Gminy oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Program stanowi część Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Większości problemom wynikającym z nadużywania alkoholu lub zażywania narkotyków można przeciwdziałać za pomocą zbieżnych działań profilaktycznych ponadto, zadania do realizacji w/w problemów mogą być finansowane z tych samych środków, pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zadaniem Programu jest zapobieganie powstaniu nowych problemów alkoholowych i używania środków psychoaktywnych, zmniejszenie rozmiarów tych, które aktualnie występują oraz zwiększenie zasobów niezbędnych do pokonania już istniejących problemów. Alkoholizm i narkomania są chorobami społecznymi i jak każde inne choroby wymagają leczenia. Im szybciej podjęte zostaną konkretne działania w tym zakresie, tym większe są szanse na końcowy sukces, w tym zmniejszenie wypadków drogowych spowodowanych w stanie nietrzeźwym oraz zmniejszenie przypadków przemocy w rodzinie.

§ 2

1. Podstawowym założeniem Programu jest promocja zdrowego stylu życia i rozbudzenie wśród dzieci i młodzieży zainteresowania różnymi formami aktywności: artystycznej, sportowej i naukowej jako alternatywy wobec uzależnień, szczególnie picia alkoholu, zażywania narkotyków, stosowania przemocy oraz innych zjawisk patologicznych, a także kształtowanie prawidłowych nawyków prozdrowotnych.
2. Program jest ukierunkowany w szczególności na działania rozwijające u dzieci i młodzieży poczucia społecznego zaangażowania, wrażliwości na problemy bliźnich, kształtowanie postawy szacunku wobec rodziców i wychowawców, wrażliwości na wartości kultury, poszanowanie przyrody, zdobywanie wiedzy o regionie, a także na stworzenie warunków do rozwoju osobistych talentów młodzieży.
3. Program zakłada jako uzupełniające działania całorocznej pracy profilaktyczno – edukacyjnej promowanie aktywnego wypoczynku połączanego z warsztatami

z zagadnień profilaktyki uzależnień oraz promującego zdrowy styl życia jako alternatywy dla uzależnień.

4. Program ma również charakter edukacyjno - korekcyjny dla osób uzależnionych i terapeutyczno - wspomagający dla osób współuzależnionych od alkoholu oraz dotkniętych problemem narkomanii i przemocy w rodzinie.

§ 3

II. Główne cele i zadania Programu:

1. Przygotowywanie młodego pokolenia do zdrowego trzeźwego stylu życia oraz pozbawionego używania substancji psychoaktywnych.
2. Zmniejszenie skali nadużywania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych, ograniczenia ich negatywnych skutków.
3. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wczesna profilaktyka i edukacja w zakresie uzależnień.
4. Pomoc w rozwiązywaniu problemów alkoholowych osobom pijącym alkohol czy zażywających substancje psychoaktywne w sposób ryzykowny lub szkodliwy oraz członkom ich rodzin doznającym szkód z tego powodu.
5. Profilaktyka i edukacja w środowisku lokalnym w zakresie zagrożeń uzależnieniami ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
6. Wspieranie przedsięwzięć spędzania wolnego czasu i propagowania zdrowego trybu życia wolnego od nałogów u młodych i dorosłych mieszkańców gminy Leśna Podlaska w celu ochrony przed marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym.
7. Przeciwdziałanie przemocy domowej.
8. Ograniczanie dostępności do alkoholu i substancji psychoaktywnych szczególnie osób młodych.
9. Eliminowanie z rynku alkoholowego naruszeń prawa, które wynika z przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

III. Szczegółowe zadania Programu i planowane do realizacji działania.

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców Gminy Leśna Podlaska uzależnionych od alkoholu i narkotyków:

- 1) współpraca z placówkami leczenia odwykowego w zakresie leczenia i terapii osób uzależnionych od alkoholu oraz z biegłymi sądowymi w zakresie opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego;
- 2) dofinansowywanie niektórych działań mających na celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie związanego z nadużywaniem alkoholu;
- 3) działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:
  - a) podejmowanie przez GKRPA czynności zmierzających do objęcia leczeniem osób uzależnionych, przeprowadzanie rozmów i wywiadów środowiskowych w sprawach osób nadużywających alkoholu oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
  - b) motywowanie osób nadużywających alkoholu do podjęcia leczenia i przyjmowanie wniosków dotyczących kierowania na obowiązkowe leczenie odwykowe,

- c) kompleksowe opracowanie dokumentacji wymaganej przy kierowaniu wniosków do Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej (przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, zlecenie do wykonania opinii przez biegłych),
- d) inicjowanie i prowadzenie działań profilaktycznych oraz czynny udział w tworzeniu GPPiRPA oraz PN,
- e) opiniowanie wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych, przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem sprzedaży,
- f) udział w pracach grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Leśna Podlaska,
- g) prowadzenie działań kontrolnych i interwencyjnych mających na celu ograniczenie dostępności napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim,
- h) organizowanie i dofinansowanie szkoleń i kursów specjalistycznych dla osób zajmujących się problematyką alkoholową tj: Członków Komisji, pracowników socjalnych, pracowników oświaty
- i) zakup materiałów biurowych i sprzętów niezbędnych do realizacji zadań Komisji.

2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie poprzez następujące działania:

- 1) działalność Zespołu Interdyscyplinarnego zgodnie z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 2) wspieranie placówek oświatowych w zakresie realizacji zadań profilaktyczno-opiekuńczo wychowawczych w świetlicach szkolnych,
- 3) współpraca w ramach lokalnej koalicji na rzecz skutecznego przeciwdziałania i rozwiązywania problemu uzależnień pomiędzy: Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Policji, Punktem Konsultacyjnym, Placówkami Oświatowymi;
- 4) realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który w ramach GPPiRPA i PN realizowany będzie poprzez:
  - a) wzmocnienie działań służących zwiększeniu aktywności instytucji (PCPR, GOPS, KPP, SR) w działaniach na rzecz ochrony rodzin przed przemocą.
  - b) prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie:
    - a. procedury „Niebieska Karta”,
    - b. dostępnych zasobów instytucjonalnych i osobowych,
    - c. podnoszenie kompetencji instytucji i osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 5) wspieranie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego, którego rolą jest:
  - a) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
  - b) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
  - c) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
  - d) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
  - e) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.
- 6) prowadzenie działań edukacyjnych promujących abstynencję w czasie ciąży;

- 7) dofinansowanie szkoleń osób zajmujących się pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, a także działających w sferze walki z przemocą w rodzinie,
- 8) zakup literatury fachowej, czasopism, specjalistycznych opracowań z zakresu uzależnień.

3. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych:

- 1) dofinansowanie programów o tematyce szkodliwości picia alkoholu i zażywania substancji psychoaktywnych, propagujących „trzeźwy styl życia” – życia bez nałogów;
- 2) wspieranie przedsięwzięć turystycznych – wyjazdów, wycieczek mających na celu promowanie zdrowego stylu życia oraz nabywania umiejętności gospodarowania wolnym czasem;
- 3) udział w kampaniach profilaktycznych;
- 4) propagowanie wśród dzieci i młodzieży zdrowego stylu życia, spędzania wolnego czasu poprzez uczestnictwo w programach zajęć profilaktycznych, a także zajęć edukacyjno-rozwojowych – organizowanych przez placówki oświatowe, instytucje, organizacje;
- 5) propagowanie i wspieranie trzeźwych obyczajów w ramach tworzenia alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych poprzez dofinansowanie dodatkowych zajęć profilaktyczno – kulturalno – artystycznych, edukacyjno - rozwojowych dziecka w tym zakupów niezbędnych materiałów, pomocy i nagród oraz wyjazdów i wycieczek mających na celu promowanie zdrowego stylu życia w szczególności dla dzieci i młodzieży m.in. z rodzin ubogich oraz patologicznych, uczących nieagresywnego rozwiązywania konfliktów oraz budowania zdrowych wolnych od nałogów relacji między uczestnikami wyjazdów oraz umożliwiających rozwijanie własnych zainteresowań i hobby;
- 6) organizowanie i wspieranie przeglądów twórczości, festynów i innych imprez o charakterze profilaktycznym, promujących zdrowy styl życia;
- 7) dofinansowanie i organizacja zajęć profilaktycznych dla dzieci, promujących zdrowy styl życia wspólnie z Gminną Biblioteką Publiczną (np.: czytanie terapeutyczne, lektura w profilaktyce uzależnień, zajęcia relaksacyjne z książką, warsztaty pisarskie);
- 8) organizacja i wsparcie finansowe półkolonii i kolonii letnich, zimowych, czy wakacyjnych form wyjazdowych dla dzieci i młodzieży w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych (współpraca z klubami sportowymi, organizacjami pozarządowymi);
- 9) edukacja publiczna w zakresie problematyki alkoholowej i narkomanii:
  - a) wdrażanie, uczestnictwo w lokalnych, regionalnych, ogólnopolskich społecznych kampaniach edukacyjnych dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy domowej,
  - b) dofinansowanie uczestnictwa w konferencjach, szkoleniach, kursach specjalistycznych grup zawodowych pracujących w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,

- c) zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji,
  - d) przygotowanie, zakup i dystrybucja materiałów edukacyjnych dotyczących problematyki alkoholowej i narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy domowej,
  - e) wspieranie lokalnych koalicji na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, przeciwdziałania przemocy domowej, a także porozumień z innymi samorządami lokalnymi,
  - f) monitoring i ocena aktualnego stanu problemów alkoholowych i narkomanii, zasobów i efektów,
  - g) podejmowanych działań poprzez prowadzenie badań, sondaży, lokalnych diagnoz oraz prezentacja i publikowanie badań w środowisku lokalnym,
  - h) działalność na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców i bezpieczeństwa w miejscach publicznych,
  - i) podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych,
  - j) opracowywanie i publikowanie badań w środowisku lokalnym.
- 10) finansowanie animatorów prowadzących szeroko dostępne działania sportowe i edukacyjno – profilaktyczne na obiektach sportowych związanych z promowaniem trzeźwego, wolnego od uzależnień stylu życia.

4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, działających na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii poprzez następujące działania:

- 1) wspieranie działalności stowarzyszeń abstynenckich oraz zajmujących się profilaktyką uzależnień;
- 2) wspieranie programów innych instytucji, stowarzyszeń, inicjatyw i działań związanych z:
  - a) promocją aktywnych form spędzania wolnego czasu,
  - b) profilaktyką i pracą z grupami ryzyka,
  - c) przeciwdziałaniem uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie,
  - d) rehabilitacją osób uzależnionych i ich rodzin,
  - e) działaniami w zakresie pomocy socjalno-bytowej na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin.
- 3) współfinansowanie imprez, akcji i przedsięwzięć o charakterze kulturalno – rekreacyjnym, których celem jest propagowanie idei trzeźwości oraz zdrowego stylu życia w społeczności lokalnej;
- 4) współpraca z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innymi instytucjami i podmiotami,
- 5) zakup literatury fachowej z zakresu uzależnień.

5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i art. 15 ustawy oraz występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego:

- 1) prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych pod względem przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości przez Policję oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pod kątem prawidłowego oznakowania i informowania o szkodliwości napojów alkoholowych a także sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- 2) kontrolę realizacji uchwały Rady Gminy określającej zasady usytuowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych,
- 3) podejmowanie działań zmierzających do wszczęcia postępowania w związku z naruszeniem art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, poprzez interwencji i wystąpienia jako oskarżyciel publiczny.

§ 4

IV. Formy działań profilaktycznych.

1. Placówki oświatowe działające na terenie gminy Leśna Podlaska realizują obligatoryjnie zadania prewencyjne dotyczące zapobieganiu problemom społecznym w oparciu o tzw. szkolne programy profilaktyki, co jest wymogiem Ustawy o systemie oświaty.
2. Cele i działania szkolnych programów profilaktyki finansowanych na podstawie GPPiRPA oraz PN powinny koncentrować się na następujących zagadnieniach:
  - a) eliminowanie lub redukcja wśród uczniów zachowań ryzykownych związanych ze spożywaniem alkoholu oraz używaniem substancji psychoaktywnych, a także przemocy;
  - b) rozwijanie postaw prozdrowotnych;
  - c) promowanie pozytywnych wzorów osobowościowych;
  - d) prowadzenia doskonalenia nauczycieli i pedagogów związanego z wdrażaniem nowoczesnych i adekwatnych do potrzeb technologii profilaktycznych;
3. Jako formy działań profilaktycznych planowanych do prowadzenia i kontynuacji w szkołach, wymagających wsparcia merytorycznego i finansowego przez samorząd gminny /w ramach GPPiRPA oraz PN/ wskazuje się:
  - a) organizowanie zajęć opiekuńczo – wychowawczych;
  - b) organizowanie profilaktycznych, edukacyjno – rozwojowych zajęć pozalekcyjnych;
  - c) prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i uczniów przejawiających zaburzenia w zachowaniu;
  - d) szkolenia dla nauczycieli dot. zdobywania wiedzy i umiejętności rozwiązywania problemów społecznych dzieci i młodzieży szkolnej;
  - e) organizowanie otwartych imprez szkolnych i środowiskowych o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym, konkursów tematycznych, spektakli teatralnych zawierające elementy profilaktyki uzależnień;
  - f) wspieranie i prowadzenie edukacji szkolnej, przedszkolnej, publicznej w zakresie profilaktyki uzależnień;
  - g) finansowanie programów oraz przedstawień profilaktycznych organizowanych dla dzieci i młodzieży na terenie miasta dostarczające uczestnikom wiedzy na tematy uzależnień, umiejętności w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami, wzmacnianie poczucia własnej wartości, uczenie postaw asertywnych w sytuacjach namowy na działania niezgodne z normami społecznymi;

- h) wdrażanie programów profilaktyczno-interwencyjnych dla młodzieży upijającej się (działania w formie pracy terapeutycznej oraz działania korekcyjno-wychowawcze);
- i) propagowanie wśród dzieci i młodzieży zdrowego stylu życia, spędzania wolnego czasu poprzez uczestnictwo w programach pozalekcyjnych zajęć profilaktycznych, w tym zajęć sportowych, a także zajęć edukacyjno-rozwojowych;
- j) organizowanie przedsięwzięć sportowych - imprez, turniejów, zawodów sportowych promujących zdrowy styl życia,
- k) podejmowanie działań o charakterze edukacyjno-informacyjnym w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy domowej adresowane do rodziców, opiekunów, osób dorosłych (wspieranie rodziców w trudnościach wychowawczych, prowadzenie grup wsparcia, konsultacji specjalistów itp.);
- l) zakup potrzebnych materiałów biurowych, plastycznych itp. do realizacji działań i zajęć profilaktycznych w szkołach o tematyce ściśle powiązanej z problemem uzależnień, profilaktyki oraz promocji zdrowego stylu życia;
- m) zakup nagród dla uczestników konkursów i zawodów z elementami profilaktyki uzależnień;
- n) zakup specjalistycznej literatury, prasy oraz filmów edukacyjnych związanych z edukowaniem i informowaniem dzieci i młodzieży na temat szkodliwości problemów alkoholowych i narkomanii;
- o) realizacja profesjonalnych programów profilaktycznych oraz autorskich programów szkolnych i środowiskowych dla dzieci i młodzieży oraz podejmowanie w tym zakresie działań integrujących psychoprofilaktykę z aktywnością sportową.

4. Zadania ujęte w programach będą miały określone między innymi: cele programu, harmonogram i metody realizacji, uczestników i ich liczbę, miejsce i czas realizacji, a także środki i materiały niezbędne do realizacji.

5. Wymienione powyżej działania realizowane będą bezpośrednio przez placówki oświatowe. Pedagog szkolny powinien nadzorować merytoryczny zakres prowadzonych działań.

§ 5

V. Koordynator i realizatorzy.

1. **Koordynatorem Programu** jest Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Leśna Podlaska.
2. Realizatorami i inicjatorami zadań są: pracownicy placówek, w których będzie świadczona pomoc terapeutyczna i socjoterapeutyczna, instruktorzy i realizatorzy programów profilaktycznych, policjanci, pielęgniarki, lekarze i psycholodzy, terapeuci uzależnień, pedagodzy szkolni, nauczyciele, wychowawcy, pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi, przeszkoleni członkowie stowarzyszeń abstynenckich, Pełnomocnik Wójta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i inni.

§ 6

VI. Finansowanie programu.

1. Wymienione w Programie zadania będą realizowane przez cały rok 2021 w formie zadań ciągłych, krótkoterminowych, a także jednostkowych.
2. Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Leśnej Podlaskiej na rok 2021 są środki finansowe pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.
3. Dokumentem prawnym tworzącym podstawy do prowadzenia i finansowania działań związanych z profilaktyką alkoholową i rozwiązywaniem problemów alkoholowych jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawa z 29 lipca 2005r. o Przeciwdziałaniu Narkomanii, a także przepisy o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
4. Za wykonywanie zadań określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przysługuje kwota 70,00 zł brutto (siedemdziesiąt złotych brutto 00/100) za:
  - a) za udział w pracach komisji;
  - b) udział w przeprowadzanych kontrolach punktów sprzedaży napojów alkoholowych.
5. Kwota wypłacana jest na podstawie protokołu oraz listy obecności zatwierdzonych przez Przewodniczącego.
6. Kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeprowadzona jest na podstawie imiennego upoważnienia udzielonego członkom Komisji przez Wójta.